‘ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षणप्रसार’- शिक्षणमहर्षीडॉ.बापूजी साळुंखे

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था,कोल्हापूर संचालित

विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर (स्वायत्त)

मराठी विभाग

२०२०-२१

बी. ए. भाग – १

Home Assignment (गृहपाठ)

दि. – १५/०१/२०२१

बी. ए. भाग – १ मधील अवकाश व संवाद विषयाच्या सर्व विद्यार्थ्यांना सूचित करण्यात येते की, सत्र १ मधील गृहपाठ खालील प्रश्नांच्या आधारे लिहून शनिवार, दिनांक : ३०/०१/२०२१ पर्यंत मराठी विभाग, रूम नं. २१ मध्ये आणून जमा करावेत.

अवकाश

१) महात्मा फुले यांनी शेतकऱ्यांच्या व शेतीच्या सुधारणेविषयी कोणते विचार मांडले आहेत.

किंवा

२) अवतरलेले आकाश या पाठच्या आधारे शिक्षणमहर्षी डॉ. बापूजी साळुंखे यांचे व्यक्तिचित्र रेखाटा.

संवाद

१) वाचन या पाठामध्ये गो. ग. आगरकर यांनी कोणते विचार मांडले आहेत.

किंवा

२) किडलेली माणसे या कथेचा आशय तुमच्या शब्दात लिहा.

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR-416003. ESTD. JUNE 1964

विभागप्रमुख

प्रा. बी. के. गोसावी

मराठी विभाग प्रमुख

विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर (स्वायत्त)

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था

विवेकानंद कॉलेज , कोल्हापूर (स्वायत्त)

Marathi Department

B.A.I COMP STUDENT LIST 202021

SR.NO.	ROLL NO.	Name	Mobile Nummber	HM. Assi	ORAL	Total marks	SIGN
01	4794	AISHWARYA SHRIRAM KODGULE	9067269139	08+08=16		08	जमा केले
02		PRANAY BABURAO SHINDE	9373407406				
03	4506	SAISHWAR RAJU BAGADI	7620844450	07+07=14		07	SRB
04	4507	AISHWARYA SURESH BAGANE	7066500266	10+10=20		10	[illegible]
05	4508	SWETA HARIDAS BAJAGE	8308658906	07+07=14		07	[illegible]
06	4511	SABIYA FIROJ BHALDAR	9561565539	04+04=08		08	[illegible]
07	4514	AMAN DEVDAS BHIVDARNE	9765815223				
08	4521 ×	SOURAV SANJAY BHOSALE	8552881630				
09	4523 ×	SHAHJAD NAUSHAD BOBADE	8983509117				
10	4528	AKASH SHIVRAJ CHANNALE	8149351004				
11	4537	NETAJI BHARAT CHAVAN (4536)	9614149296	08+8=16		16	[illegible]
12	4539	SHANKAR PRAKASH CHAVAN	9145424658	07+07=14		07	[illegible]
13	4540	VIJAY RAMESH CHAVAN	9881563417	09+09=18		09	[illegible]
14	4545	TEJASHRI MADHUKAR CHOUGALE	9325577194	09+09=18		09	[illegible]
15	4549	SANIKA GANPATI DADARNE	7620015483	09+09=18		09	[illegible]
16	4550	SNEHAL NAMDEV DALAVI	9529039706	10+10=20		10	[illegible]
17	4554	AAKANIKSHA HANMANT DOLARE	7385340093	08+08=16		08	[illegible]
18	4555 ×	NIKITA RAGHUNATH GADGIL	9960216333				
19	4559	RUCHA SANDESH GAWANDE	9923152651	09+09=18		09	R.S.G
20	4568	AVISHKAR RAVINDRA GONDHALI	8408842890	08+08=16		08	[illegible]
21	4569 ×	PRATIK GURUSIDDHAPPA GORNALE	9049641069				
22	4572	PALLAVI BABURAO GURAV	7028391090	08+08=16		08	[illegible]
23	4577	SNEHAL BHAUSO HASURE	9370401647	09+09=18		09	[illegible]
24	4586	DHANASHRI SURESH JADHAV	9552340401	08+08=16		08	D.S. Jadhav
25	4589	ASHA NIWRUTTI JAGTAP योग- [illegible]	8625933951	07+07=14		07	A.N. Jagtap
26	4611	PRAPTI SHAMUWEL KAMBLE	8530603210	09+09=18		09	[illegible]
27	4614	RUSHIKESH RAVSO KAMBLE	7447378790	08+08=16		08	[illegible]
28	4616	SANIKA KUNDAN KAMBLE	8767505082	09+09=18		09	[illegible]
29	4617 ×	VAIBHAVI BAJIRAO KARANDE	9158300371				
30	4618	POURNIMA MAHADEV KHANDEKAR	9011125623	09+09=18		09	R.M.K
31	4620	RUTUJA RANJEET KHANDEKAR	9146973387	10+10=20		10	R.R. Khandekar
32	4622	KOMAL BALASO KHOT	9921012904	10+10=20		10	[illegible]
33	4637	JUVERIYA ASIF KUDCHIKAR	7887651834	09+09=18		09	[illegible]
34	4639	ABHIJIT KRUSHNAT KUMBHAR	8669185544	10+10=20		10	[illegible]
35	4645	NAMRATA KISHOR LAD	7447315577	07+07=14		07	N.K. Lad
36	4647	KIRTI MOHAN LADE	9559066081	08+08=16		08	[illegible]
37	4649	YAMINI PRAKASH LADE	7972434900	09+09=18		09	[illegible]
38	4652	KARTIK PRADEEP LAMBE	9922239554				
39	4656	ISHA VITTHAL LOHAR	9623485580	08+08=16		08	I.Lohar
40	4661	SHIVANI PRAKASH LOKHANDE	7719961197	10+10=20		10	[illegible]
41	4662	VAISHNAVI SUNIL MAHALE	9860007375	08+08=16		08	[illegible]
42	4673	SAYALI SAMBHAJI MANE	8855865735	09+09=18		09	S.mane

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR-416003.

मराठी विभाग प्रमुख
विवेकानंद कॉलेज,कोल्हापूर (स्वायत्त)

8485073146

8485073146

43	✓	4674	SHITAL RAJENDRA MANE	✓ 9325307292	08+08=16	08	S.R.MANE
44	✓	4677	PRERANA PRAVIN MOHITE	9607301923	09+09=18	09	[illegible]
45	✓	4678	SHRIVARDHAN UTTAM MOHITE	8625001801	10+10=20	10	[illegible]
46		4681 ×	OSAMA LATIF MULLA	7038153377			
47	–	4684	ANIKET PRAKASH NAGARE	8408989824			
48	✓	4689	TEJAS DATTATRAY NARAKE	8329295790	10+10=20	10	Narake
49	✓	4690	SANIKA BHARAT NARSINGE 8485073146	7249563146	08+08=08	08	[illegible]
50	✓	4691	VAISHNAVI SHIVAJI NAWALE	7219171754	08+08=16	08	[illegible]
51	✓	4695	RASIKA VISHNU PARIT	8530720949	10+10=20	10	[illegible]
52	✓	4698	TABASSUM RAFIK PATEL	9595291429	07+07=14	07	T.patel
53	✓	4705	KALYANI MANOHAR PATIL	7057194872	10+10=20	10	Kalyani
54	✓	4708	NAYAN JAYSING PATIL	8329517766	09+09=18	09	[illegible]
55		4711 ×	OMKAR JITENDRA PATIL	8530498017			
56	✓	4712	PRADNYA RAMESH PATIL	9595848689	10+10=20	10	Patil
57	–	4714	RUTURAJ SHAHAJI PATIL	9393824545			
58	✓	4717	SIDDHANT SANJAY PATIL	7972879090	09+09=18	09	[illegible]
59	✓	4718	VAISHNAVI PRABHAKAR PATIL ✓	7499991212	08+8=16	16	V.P.Patil
60	✓	4723	ANIKET GURUDAS PINGALE	7219276263	07+07=14	07	A.Pingale
61	✓	4724	KADAMBARI MOHAN PINGALE	9373069121	10+8=18	09	[illegible]
62	✓	4725	SHUBHANGI SAMBHAJI PORE	9322100095	07+07=14	07	[illegible]
63	✓	4726	PRACHI MARUTI POWAR	8830528615	08+08=16	08	PMP
64		4728 ×	PRANAV KIRANSING RAJPUT	9834068300			
65	–	4731 ✱	SNEHAL GAJANAN POWAR	9767077321	10+10=20	10	Powar
66	✓	4736	VAISHNAVI RAGHUNATH PURIGOSAVI	9527369212	10+10=20	10	Vaishnavi.
67	✓	4740	ARUN BABU RATHOD	7420815118	06+06=12	06	AB 1615
68	✓	4741	ASHOK BABU RATHOD	9067185122	07+07=14	07	[illegible]
69	✓	4751	AMISHA TUKARAM SANADI	7795093903	10+10=20	10	A.Sanadi
70	✓	4752	SUSHMA KIRAN SANGALE	8669288268	08+08=16	08	S.Sangale
71	✓	4753	PRIYADARSHANI SHIVAJI SARNOBAT	9370376964	10+10=20	10	Sarnobat
72		4754 ×	SUSHANT JAYASING SATHE	7767099897			
73	–	4755	SHIVRAJ JITENDRA SAWANT	9325888963			
74		4756 ×	AFTAB RAJU SHAIKH	8180949270			
75	–	4757	ISAK ISLAM SHAIKH	9096340103	07+07=14	07	[illegible]
76	✓	4758	JUVERIYA JAVED SHAIKH	8767770892	07+07=14	07	Shaikh
77	–	4760	SAHIL SAMEER SHAIKH	8975537187			
78	✓	4764	SHIVSHANKAR NAGNATH SHiNDE	7263968070	10+10=20	10	S.Shinde
79	✓	4765	SRUSHTI LAXMAN SHINDE	9169760909	09+09=18	09	S.Shinde
80	✓	4768	VAIBHAVI MUKESH SONI	7218930226	07+07=14	07	V.M.Soni
81	✓	4773	DHANASHRI DATTATRAY THAKARE	8669308690	07+07=14	07	Thakare
82		4782 ×	NIKITA DILIP YAMGAR	7822969459			
83		4785 ×	AKANSHA SARDAR JADHAV	9921985600			
84	✓	4804	MAYURESH SHINDE	9579998391	08+08=16	08	[illegible]
	✓	4791	Gouri Mahadev Kadam	9146975990	09+09=18	09	G.Kadam
	✓	4585	Akankasha sardar Jadhav		10+10=20	10	A.S.Jadhav

* मागील वर्षाचे विद्यार्थी 2019-2020
4860 अमोल दिलीप वडर 9503685891 (दत्तू-मोरे)
4788 सौरभ रमेश पवार 9130808349

D.D.Vadar

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR 416003

मराठी विभाग प्रमुख
विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर (स्वायत्त)

विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर
(स्वायत्त)

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR 416003

अंतर्गत मूल्यमापन परीक्षा 2020-21
होम असायमेंट
सेमीस्टर :- 1

विषय :- मराठी (आवश्यक)
बी. ए. भाग :- 1
पेपर क्र :- 01
विद्यार्थ्याचे नाव :- कु. अनुजा रणजीत खांडेकर
रोल नं :- 4620 दिनांक :- 30/1/2021
मो. क्र :- 9146913387

प्र. महात्मा फुले यांनी शेतकऱ्यांच्या व शेतीच्या सुधारणेविषयी कोणते विचार मांडले आहेत?

→ महात्मा जोतिबा फुले यांचा जन्म 11 एप्रिल, 1827 रोजी झाला. ते माळी समाजातील असून त्यांचा जन्म कटगुण, जि. सातारा येथे झाला. अस्पृश्योद्धार व सुधारणा यांचे कार्य त्यांनी हाती घेतले.

महाराष्ट्रातील शेतकरी अनिष्ठ चालिरिती, धर्मभोळेपणा याखाली दबला गेला होता. दारिद्र्य, मागासलेला, कर्जबाजारीपणा यात शेतकरी पिचून गेला होता. 'शेतकरी सुखी तर देश सुखी' अशी त्यांची भावना होती. त्यांनी शेतकऱ्यांच्या स्थितीचे 'शेतकऱ्याचा आसूड' या ग्रंथात प्रभावीपणे वर्णन केले आहे. त्यांनी 'शेतकऱ्याचा आसूड' हा ग्रंथ 1885 मध्ये लिहिला. शेतकऱ्यांचे दुःख, दारिद्र्याचे मूळ त्यांच्या अज्ञानात आहे, हे स्पष्ट करताना ते म्हणतात,

विद्येविना मती गेली । मतिविना निती गेली ।
नितीविना गती गेली । गती विना वित्त गेले ।
वित्तविना शूद्र खचले । इतके अनर्थ एका अविद्येने केले ॥

एवढेच काय तर, 1886 मध्ये इंग्लंडच्या व्हिक्टोरिया राणीचे चिरंजीव ड्यूक ऑफ कॅनाट भारतात आल्यानंतर ज्योतिरावांनी शेतकऱ्यांची कैफियत शेतकऱ्यांच्या वेशात जाऊन सांगितली.

'शेतकऱ्यांची व शेतीची सुधारणा' या लेखातून त्यांनी तत्कालिन शेतकऱ्यांच्या समस्या व इंग्रज सरकारचे

VIVEKANAND COLLEGE ★ ESTD. JUNE 1964 ★ KOLHAPUR-416003

शेतकऱ्यांविषयीचे धोरण याविषयी मूलभूत विचार मांडले. पशुपालन, कृषी संवर्धन आणि पाणलोट क्षेत्राचा विकास यासंबंधीही त्यांचे विवेचन महत्त्वपूर्ण आहे.

महात्मा ज्योतिबा फुले म्हणतात की, काही शेतकरी किंवा लोक वाईट आचरण किंवा चोरी करतात. अशांवर नजर ठेवून त्यांना योग्य शिक्षा करण्यासाठी बंदोबस्त केल्याविना ते सुधारणार नाहीत. त्यासाठी सरकारने द्रव्यलोभ वेगळीकडे ठेवून शेतकऱ्यांवर नजर ठेवण्यासाठी डिटेक्टिव्ह नेमणे गरजेचे आहे. तसेच गरीब शेतकऱ्यांनी एकापेक्षा जास्त बायका करू नयेत व त्यांनी आपल्या मुलामुलींची लग्ने लहानपणी करू नयेत म्हणून विविध कायदे केले पाहिजेत.

शेतकरी हा अज्ञान असल्यामुळे जातीभेद या मूल्यांमुळे अनेकांना त्याचा फायदा होतो. जातीभेद करणाऱ्या उच्च जातीतील लोक शूद्र शेतकऱ्यांच्या मुलांना शिकू देत नाहीत. त्यासाठी महात्मा फुले म्हणतात, त्यांच्या जातीतीलच स्वतः नांगर, कोळपी चालवून दाखविणारे शिक्षक तयार करून, त्यांच्या शाळेत शेतकऱ्यांनी आपली मुले पाठविण्याकरिता कायदा केला पाहिजे. त्यांना काही वर्षे हे शिक्षण देऊन नंतर ब्राम्हणांच्या मुलांप्रमाणे पदवी देण्याची लालच दाखवल्याशिवाय व मुला-मुलींच्या लग्नात लग्नविधी करण्यासाठी इतर जातीने जुलूम करू नये म्हणून बंदोबस्त केल्याशिवाय शेतकऱ्यांना शिक्षणाची गोडी लागणार नाही.

शेतकऱ्यांची जी मुले परीक्षा देऊन चांगल्या गुणांनी पास होतील त्यांना पाटिलकी देण्याचा कायदा केला तर काय होईल, की हजारो शेतकरी पाटिलकी मिळविण्याच्या हेतूने आपली मुले शाळेत घालतील व असे हुशार पाटील गावाला मिळाल्यामुळे गावाची भरभराट होईल व शेतकऱ्यांच्या फायदा होणाऱ्यांच्या मान कमी होईल.

सरकारने हिंदुस्थानात सरकारी कामे करण्या-लायक कोणी ब्राम्हण नाही असे समजून विद्वान शेतकरी मुलांना मामलेदार किंवा सरकारी कचेरीत लहान-मोठ्या जागा दिल्याने किंवा दिल्याशिवाय शेतकरी थारी लागणार नाहीत. व त्याशिवाय सरकारच्या वसूल वाढणार नाही. ते म्हणतात की, सरकारने जसा दगाबाजी करणाऱ्या गुजराती, मारवाडी यांच्या देवघेवींवर डोळा ठेवला आहे, त्यापेक्षा त्यांच्या दुकानातील खराब

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR 416003

Page No.
Date

माल व चुकीच्या मापांवर तसेच दारूच्या पाटलावर योग्य नजर ठेवणे गरजेचे आहे. पुढे ते अज्ञानी व शूद्र शेतकऱ्यांसाठी तसेच त्यांच्या निकृष्ट शेतीसाठी सरकारने करावयाचे उपाय सुचवितात; ते उपाय पुढीलप्रमाणे :-

महात्मा फुले म्हणतात की, सरकारने शेतकऱ्यांना युरोपियन शेतकऱ्यांसारखे शेतीचे ज्ञान देऊन, त्यांना त्यांच्यासारखी शेतीची यंत्रे वापरायला शिकविली पाहिजेत. तसेच इंग्रज अधिकारी किंवा मुसलमान यांनी हिंदुस्थानातील गाय, बैल किंवा त्यांची वासरे कापून खाण्याऐवजी त्यांनी तेथील शेळ्या-बकरी मारून खावीत. किंवा इतर मुलखांतील गाय, बैल खरेदी करून येथे आणून मारून खावे असा कायदा अंमलात आणल्याशिवाय, तेथील शेतकऱ्यांजवळ बैलांचा पुरवठा होणार नाही. व पुरवठा नाही तर त्यांना शेताची भरपूर मशागत करता येणार नाही.

डोंगर, पर्वतावरील गवत, झाडांची पानेफुले, पालापाचोळा, कुजलेले सत्त्व पावसाने धुवून वाहून जाऊनये म्हणून सरकारने जागोजागी बंधारे बांधले पाहिजेत. त्यामुळे ते सर्व शेतात जाऊन साठेल व शेते सुपीक बनतील. त्यामुळे सर्वांना हवेशीर वातावरणाचा लाभ घेता येईल व रोगराई नष्ट होईल. तसेच डोंगर टेकड्यांवरील तळे, तलाव सरकारने बांधून काढावीत. म्हणजे खालील प्रदेशात उन्हाळ्यात पाणी मिळेल व जागोजागी लहानमोठी धरणे बांधून सर्व विहिरींना पाणीपुरवठा होईल. त्यामुळे सर्व शेतकरी बागायती शेती करू शकतील व सरकारचा फायदा होईल.

त्याशिवाय पाणी तपासणाऱ्या पाणाड्यांकडून पाणी सतत तपासावे. तसेच शेती, तलाव, नदीनाले इत्यादींमधील गाळ शेतकऱ्यांना फुकट काढून द्यावा. कोणाची जर राने फॉरेस्ट खात्याने घेतली असतील तर ती परत करावी. तसेच इतर देशातील शेळ्या-मेंढ्या खरेदी करून त्यांचे उत्पन्न इकडे वाढवावे. त्या मेंढ्यांच्या विष्ठेपासून खत तयार करून ते शेताला द्यावे. त्यामुळे शेती सुपीक होईल. तसेच त्यांच्या लोकरीपासून शेतकऱ्यांना फायदा होईल.

अनेक शेतकऱ्यांना रानटी जनावरांपासून धोका होतो. त्यासाठी त्यांना छोटी बंदूक वापरायची परवानगी द्यावी. नाहीतर त्यासाठी पोलिसांची नेमणूक करावी. जर शेतकऱ्यांचे नुकसान झाल्यास त्यांना स्वतःच्या खजिन्यातून ते नुकसान

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR-416003.

भरून द्यावे. जर रानटी जनावरांचा बंदोबस्त केला तर शेतकऱ्यांना रात्री बंदोबस्तासाठी जागे राहावे लागणार नाही. रात्रीची झोप पूर्ण झाल्याने ते दिवसा जास्त काम करू शकतात. जर शेतकऱ्यांची भरभराट व्हावी असे सरकारला वाटत असेल, त्यांनी शेतीविषयक विविध प्रदर्शने, कार्यक्रम चालू करावेत. तसेच त्यांना श्रावणमासातील विविध पिके घेण्यासंबंधी मार्गदर्शन करावे.

शेतकऱ्यांच्या विद्वान मुलांना शिकवून त्यांना विदेशात शेतीचा अभ्यास करायला पाठवावे. जेणेकरून तिकडचे शेतीचे ज्ञान घेऊन ते आपल्या शेतीची सुधारणा करतील व शेतकरी सुखी होईल. तसेच शेतकऱ्यांच्या व इतर लोकांची नितिमत्ता सुधारणेसाठी विविध कायदे केले पाहिजेत. तसेच शेतकऱ्यांचे कारणास्तव कर, पट्ट्या, फंड माफ करावे. तसेच इतर लोकांच्या पगारात कपात करून लोहार, सुतार व शेतकरी यांना थोडा-थोडा पगार देणे चालू केले पाहिजे.

अशाप्रकारे, या सर्व गोष्टी लक्षात घेऊन नवीन कायदे केल्याशिवाय शेतकऱ्यांची सुधारणा होणार नाही. व त्याशिवाय त्यांचे उपासमारीचे दिवस जाणार नाहीत.

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था

विवेकानंद कॉलेज , कोल्हापूर (स्वायत्त)

Marathi Department

B.A.I OPT-I STUDENT LIST 2020-21

SR.NO	Roll No	Name	Mobile Nummber	HM. ASSI.	ORAL	Total marks	SIGN
01 (Cancel)		SHRUTIKA SACHIN ULAGADDE	9284832888				
02	4501	VAIJAYANTI VILAS ADSUL	9503356158	07+07=14		07	VAdsul
03	4502	SHRIDHAR KRUSHNAT AMBI	7720953231	07+07=14		07	S.K.A.
04	4505	ASHWINI RAMDAS BAGADI	9011291905	10+10=20		10	Ashwini
05	4510	VAIBHAV ARVIND BANKAR	9637101676	07+07=14		07	[illegible]
06	4512	SARTHAK RAJAN BHILARI	9373974191				
07	4513	MAHESH SANJAY BHILAWADE	8182091919				
08	4517	OMKAR UTTAM BHOSALE	8390748678				
09	4520	SANIKA SUBHASH BHOSALE	9657396084	09+06=14		07	[illegible]
10	4522	RAJESHWAR DHANAJI BIRANJE	7066467810				
11	4525	NEHA PANDURANG BURAN	7218845859	07+07=14		07	[illegible]
12	4527	MAHESH MAHADEV CHAKAPURE	9145431231	06+06=12		06	[illegible]
13	4529	SWARAJ SURESH CHARAPALE	7498848582				
14	4530	SATYJEET PRAKASH CHAUGALE	9370955261	08+08=16		08	S.P.C
15	4531	SUNIL VIJAY CHAUGULE	नंबर चुकीचा 9604139685				
16	4533	ANUJA DHANAJI CHAVAN	7841893295	08+08=16		08	Anuja
17	4534	JYOTI GAJANAN CHAVAN	9557832812				
18	4538	PRATIKSHA GAJANAN CHAVAN	9527541172	10+10=20		10	P.G.Chavan
19	4543	TEJASWINI SUBHASH CHOUDHARI	9577771114	10+10=20		10	T.Choudhari
20	4544	RUTWIK KRUSHNAT CHOUGALE	9373113876	10+10=20		10	R.Chougale
21	4545	TEJASHRI MADHUKAR CHOUGALE	9325577194	10+10=20		10	[illegible]
22	4548	RUSHIKESH GANPATI DADARNE	9146212220	10+08=18		09	[illegible]
23	4549	SANIKA GANPATI DADARNE	9657667419	10+10=20		10	[illegible]
24	4552	RAHUL RAJENDRA DESAI	9552737615				
25	4553	MASIRA JAVED DHAGE	7499108752	10+10=20		10	[illegible]
26	4556	DEVRAJ VYAKANTESH GAIKWAD	7083519857	06+06=12		06	D.V.G
27	4558	AISHWARYA MAHADEV GAVASE	8788020725	06+8=14		07	[illegible]
28	4562	VISHWAJEET MADHAVRAO GHATAGE	7397993714				
29	4563	VAISHNAVI AJIT GHATE	7057552941	09+09=18		09	[illegible]
30	4565	SNEHA SHAMRAV GHORADE	8600234852	10+08=18		09	[illegible]
31	4570	SUSHANT ANKUSH GOSAVI	9730746634	10+08=18		09	[illegible]
32	4571	AMIT NAMDEV GURAV	8237101215	07+07=14		07	A.N.G
33	4573	PALLAVI UDAY GURAV	7028391090	08+08=16		08	[illegible]
34	4576	AVADHUT KIRAN HARSHE	7385564033	09+09=18		09	Harshe
35	4581	YASH ASHOK INGAVALE	7028292457	09+09=18		09	Yash
36	4583	AARYAN RAVINDRA JADHAV	7558573679	07+07=14		07	ARJ
37	4590	DIPAK JAYSING JAGTAP	9112490795	06+06=12		06	[illegible]
38	4593	ROHIT DILIP JASUD	9834942224				
39	4594	AKASH LALAJI JATHAR	8421367025	09+09=18		09	[illegible]
40	4598	RUTUJA BHARAT KADAM	8788591376	10+10=20		10	RBK
41	4600	TUSHAR TUKARAM KALE	7028857523	08+08=16		08	[illegible]
42	4601	PRANIL ANIL KALOKHE	9579567309	08+08=16		08	P.A.Kalokhe

(8)

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR-416003

43	4603	AKASH KRUSHNAT KAMBLE	9975917516			
44	4604	ANIKET ASHOK KAMBLE	8975199310			
45	4606	GAURAV RAVINDR KAMBLE	7066546232	08+8=16	08	
46	4607	GAYTRI SUNIL KAMBLE	8421773508	10+08=18	09	G.S.Kamble
47	4610	NIKHIL DINKAR KAMBLE	9579889823	08+08=16	08	N.D. Kamble
48	4621	KIRAN YASHWANT KHOPKAR	9112318518	10+10=20	10	K/K
49	4625	VISHVAJEET FATTESING KHOT	7215648116			
50	4627	SHRUTIKA SANTOSH KOKATE	8766415705	09+09=18	09	Shrutika
51	4629	ROHIT DIPAK KOLAP	9511880608			
52	4630	PRAGATI KISAN KOLEKAR	7083793951	09+9=18	09	Pragati
53	4636	AVANTIKA MADHAV KUBER	8975350802	10+10=20	10	A.M.Kuber
54	4640	SWATI RANGRAO KUMBHAR	8010298662	07+07=14	07	
55	4641	AKSHAY JAGNNATH KUNDLE	8767759138	10+10=20	10	A.J. Kundle
56	4642	ANKITA DATTATRAY KURANE	7840909728	10+10=20	10	Akurane
57	4643	NIKITA NARAYAN KURANE	7057400511	10+10=20	10	Nkurane
58	4644	KISHORI KRUSHNATH LAD	9552388446	08+08=16	08	K.K.L
59	4646	KEDAR ADINATH LADE	7020530386	09+09=18	09	
60	4647	KIRTI MOHAN LADE	9359066081	08+08=16	08	
61	4648	VIKRANT SHIVAJI LADE	7447651341	08+08=16	08	
62	4649	YAMINI PRAKASH LADE	7972434900	10+10=20	10	
63	4654	SHUBHAM TANAJI LANDGE	7385092814			
64	4655	RUSHIKESH DATTATRAY LATKE	9545097270			
65	4659	SAMARTH BABASO LOHAR	8830075002	09+09=18	09	
66	4664	AVDHUT LAXMAN MALI	7058447625	09+09=18	09	
67	4665	SAIRAJ DILIP MALI	8180052265	10+10=20	10	Smali
68	4666	KRISHNA RAJU MALWADKAR	9021898883	06+06=14	08	K.R.Mal...
69	4667	AMIT LAKAPPA MANE	7020164420	09+09=18	09	
70	4668	MANISH SUDHAKAR MANE	7040893751	07+07=14	08	
71	4669	PRATIK GANESH MANE	9518301412	10+10=20	10	
72	4671	RUTUJA GANESH MANE	9112771177	10+10=20	10	
73	4672	SAMRUDDHI RAMESH MANE	9552651947	10+10=20	10	Rmane
74	4675	SIDDHI SUNIL MANE	9421202190	07+07=14	07	
75	4685	VINOD MURALIDHAR NAIK	7385264958	06+06=12	06	
76	4688	DHANASHREE KIRAN NANGARE	9623449350	10+10=20	10	
77	4691	VAISHNAVI SHIVAJI NAWALE	7219171754	10+10=20	10	
78	4693	VISHWAJEET MARTAND PALANGE	9119469418	10+10=20	10	V.M. Palange
79	4699	AMRUTA BHAGAVAN PATIL	9860492882	10+10=20	10	Amruta
80	4702	DARSHAN BHARAT PATIL	7066528368			
81	4703	GIRISH SAMPAT PATIL	9021953595			
82	4707	KOMAL NAMDEV PATIL	9764237714	10+10=20	10	KNPatil
83	4715	SANIKA ANANDA PATIL	9604990626	08+08=16	08	Patil
84	4719	VAISHNAVI VAISHNU PATIL	9527206343	07+07=14	07	V.V.Patil
85	4721	AJAY ATMARAM PATOLE	7620253411	06+06=12	06	
86	4727	PRATIKSHA MOHAN POWAR	7249008201	08+08=16	08	
87	4730	SHUBHAM RAJU POWAR	8767501349	07+07=14	07	
88	4733	SUSHANT KRISHNAT POWAR	9665644046			
89	4735	SANDIP SURESH PUJARI	9284391562			
90	4740	ARUN BABU RATHOD	7420815118	08+08=16	08	
91	4742	PRAKASH GOPINATH RATHOD	9112879818	08+08=16	08	P.G. Rathod
92	4743	SANGRAM YASHWANT RATHOD	9975692906	10+10=20	10	Sangram...

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR-416003

93	4745	SANDESH SANTARAM REDEKAR	9730513953	07+07=14	07	Sandesh
94	47[illegible]	ROHAN RAJARAM SALOKHE 4749	8999709143	10+10=20	10	R.R. Salokhe
95	4750	SRUSHTI SUDARSHAN SANADE	7559499022	08+08=16	08	
96	4752	SUSHMA KIRAN SANGALE	8669288268	10+08=18	09	
97	4762	PREM BABASO SHINDE	8390646722			
98	4763	RAVINDRA SANJAY SHINDE	7887411083	07+07=14	07	
99	4766	SUPRIYA RAJARAM SHINDE	9356309302			
100	4769	SHIVANI MARUTI SURYAVANSHI	8080396568	10+10=20	10	Suryavanshi
101	4771	VIVEK GANPATI SUTAR	8830052168	09+09=18	09	
102	4774	SHUBHAM RAJENDRA THANEKAR	7218382422			
103	4775	DIPAK BALASO VAYDANDE	9665034411			
104	4776	SAHIL SANJAY WAGHELA	9359621367			
105	4777	AKASH LAHU WAKALE	9359141595			
106	4778	ADITYA MANVENDRA WASKAR	9579872322	10+10=20	10	A.M. Waskar
107	4779	BHAGYSHRI BHARAT YADAV	9552331098			
108	4780	PRAMOD SANJAY YADAV	9130415565	08+08=16	08	
109	4781	VAIBHAV KRUSHNAT YADAV	7058250949	08+08=16	08	
110	4783	ATHARV LAXMAN YEDAGE	7776956904	08+08=16	08	
111	4784	OMKAR AVABA HIRAVE	9307672576	06+06=12	06	
112	4722	VAIBHAVI SANJAY PATOLE	8237837232	10+10=20	10	V.S. Patole
113	4770	SAKSHI SUKHADEV SUTAR	8390835255	10+10=20	10	
114	4712	PRADNYA RAMESH PATIL	9595848689	10+10=20	10	
~~115~~	~~4722~~	~~Vaibhavi Sanjay Patole~~	~~8237837232~~	~~10+10=20~~	~~10~~	~~V.S. Patole~~
115	4790	Dhanashree Sunil Jagtap	8087352887	10+10=20	10	
116	4787	Kamble Pradnya Pandurang	8600911872	09+09=18	09	
111	4788	Gurav Paradip Dattatray	7579633544	10+8=18	09	
112	4795	Lohar Yash Anil	8180079487	09+09=18	09	

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR-416003

मराठी विभाग प्रमुख
विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर (स्वायत्त)

Shri Swami Vivekanand Shikshan Sanstha Kolhapur

VIVEKANAND COLLEGE, KOLHAPUR.

CLASS - FY BA　　　　ROLL NO - 4533

NAME - Anuja Dhanaji Chavan　　　　SUBJECT - Marathi (opt)

Assignment NO - 1

1) प्रश्न - 'वाचन' या पाठामध्ये गो. ग. आगरकर यांनी कोणते विचार मांडले आहेत

1. प्रस्तावना -

ललीत निबंध म्हणजे याच्यात वैचारीक प्रकारचे लेखन असत अनुभव व्यक्तिचित्राचा समावेश असतो जिथे विचार करताना बंधन नसते त्याला निबंध असे म्हणतात. ललित निबंध हा निबंधाच्या एक प्रकार आहे. 'ललित' या शब्दाचा अर्थ सौंदर्य असा आहे. मनाला आकर्षून घेणार, मनाला आनंद देणारे सौंदर्यत्व या शब्दामधून सुचित होते.

2. लेखकाची माहिती -

लेखकांचे पूर्ण नाव गोपाळ गणेश आगरकर हे आहे. त्यांचा जन्म 14 जुलै, 1856 रोजी टेंभू, ता. कराड, जि. सातारा येथे झाला व त्यांचा मृत्यू 16 जुन 1895 रोजी पुणे येथे झाला.

महाराष्ट्रातील थोर समाजसुधारक व आधुनिक विचारांचे प्रणेते. बुद्धिप्रामाण्यवाद, ऐहिकता, व्यक्तिस्वातंत्र्य व भौतिकता या तत्वांचा अंगीकार करून समाजप्रबोधन करणारे द्रष्टे विचारवंत. 1884 साली लोकमान्य टिळक, विष्णुशास्त्री चिपळूणकर आणि आगरकर यांनी पुण्यात डेक्कन एज्युकेशन सोसायटिची स्थापना केली. लोकमान्य टिळकांनी सुरू केलेल्या 'केसरी' या वृत्तपत्राचे ते पहिले संपादक होते. आधी राजकीय की आधी सामाजीक यावर दोघांचे मतभेद झाले. त्यांनी केसरीचे संपादकत्व सोडून 1888 मध्ये 'सुधारक' नवाचे वृत्तपत्र सुरू केले.

वाचन या लेखामध्ये आगरकरांनी वाचन आणि ज्ञानसंग्रहाचे महत्त्व पटवून दिले आहे. ज्ञानसंपादनासाठी गुरूमुख, वाद, वाचन, विचार व अवलोकन या गोष्टींची आवश्यकता असते. जगात विविध स्वरूपाचे ज्ञान आहे. ते आत्मसात करण्यासाठी वाचनाची गरज आहे, असे ते सांगतात.

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR-416003

३. लेखकांचे विचार -

गुरूमुख, वाचन, विचार, अवलोकन, वाद इत्यादी ज्ञानसंपादनाची अनेक व्दारे आहेत. त्यापैकी वाचन हे अत्यंत महत्वाचे आहे. 'गुरू' शब्दांत अर्थात सर्व वडिल माणसांचा समावेश केला पाहिजे.

गुरूमुखाशिवाय ज्ञानसंपादनाची चार साधने आहेत. त्यापैकी विचार, अवलोकन आणि वाचन ही ज्याची त्याच्या स्वाधीन असू शकण्यासारखी आहेत. चौथा एक वाद राहिला, तो दुसरा कोणितरी तोडीचा मिळाल्याशिवाय निर होत नाही.

अवलोकनात सर्व प्रकारच्या इंद्रियानुभवांचा समावेश होतो. हे अनुभव मनुष्य बुद्धया घेतो किंवा त्यास ते सहज प्राप्त होतात. संसारात पडलेल्या मनुष्यास निरनिराळ्या स्वभावाचे लोक भेटणे, पदार्थांचे सेवन करू लागले असता त्याचे धर्म समजून येणे, वगैरे सहज अनुभव होत. भूगर्भ, वनस्पती, वैद्यक, रसायन इत्यादी विषयांत येणाऱ्या पदार्थांचे धर्म जाणण्यासाठी शास्त्रशोधक जे प्रयोग करितात, त्यापासून त्यांना येणाऱ्या अनुभवास बुद्ध्या घेतलेले अनुभव म्हणता येईल.

वाचनाचे दोन प्रकार आहेत. एक दुसऱ्यासाठी व एक स्वतःसाठी आपण जे वाचतो ते आपले आपन लिहलेले असेल किंवा दुसऱ्यांनी लिहलेले असेल. कोणतेही पुस्तक किंवा लेख वाचण्यासाठी हातात घेण्यात दोन हेतू असतात. माहिती किंवा करमणूक. पुस्तके ज्या प्रकारची असतील त्या प्रकारचा परिणाम, ती वाचणाऱ्यांच्या मनावर होईल. वाईट पुस्तके वाचण्यापेक्षा काही न करणे बरे; कारण काही न करण्याने मनाला निदान कोणताही वाईट नाद तरी लागत नाही. ज्यांनी वाचनाचे पवाडे गायिले आहेत; त्यांनी ते चांगल्या वाचनाचे गायीले आहेत; या निबंधातही वाचन विषयी जे दोन शब्द लिहले आहेत, ते चांगल्या वाचनाविषयी लिहले आहेत. पुस्तके ही एक प्रकारची मित्र आहेत. कुमित्रांच्या संगतीप्रमाणे दुष्ट पुस्तकांच्या वाचनापासून दुर्गुण जडतात. म्हणून कुमित्रांप्रमाणे दुष्ट पुस्तकाच्या सहवास टाळला पाहिजे.

बहुश्रुत सन्मित्राच्या सहवासापासून होणारे बहुतेक फायदे चांगल्या वाचनापासून होऊन, शिवाय त्या सहवासापासून न होणारे असे अनेक फायदे होतात. ज्ञानाच्या ज्या चार साधनां-विषयी वर थोडासा उल्लेख केला आहे, ती सर्वांस प्राप्य असतील किंवा नसतील. वाचन मात्र स्वल्प खर्चाने किंवा थोड्याशा

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR-416003.

अंगमेहनतीने सर्वांस प्राप्त होण्यासारखे आहे. विद्वान गुरू भेटेल किंवा न भेटेल; संवाद करण्यासारखा मित्र प्राप्य असेल किंवा नसेल; स्वतंत्रपणे बिनचूक विचार करता येण्यासारखे शिक्षण मिळाले असेल किंवा नसेल; सहज घेता येणारे किंवा कष्ट घ्यावे लागणारे अनुभव घेऊन पाहण्याच्या सोई असतील किंवा नसतील; पण वाचनाची मात्र तशी स्थिती नाही. मुद्रणकला भरभराटीस आल्यापासून हे ज्ञानसाधन अत्यंत सुगम झाले आहे; किंबहुना काही स्थितीत ज्ञान करून घेण्यास दुसरे कोणतेही साधन उपयोगी पडतच नाही. कोणत्याही विद्वानाला कोणत्याही विषयावरील आपले विचार सर्व ठिकाणी स्वतः उभे राहून स्वमुखाने सांगता येणे अशक्य आहे. पण तेच त्याने लिहून काढले व पुस्तकरूपाने सिद्ध केले, तर त्याच्यापासून पाहिजे त्याला फायदा करून घेता येणार आहे. विचारांना ग्रंथग्रंथीत करणे म्हणजे त्यास जड स्वरूप देऊन अमरत्व आणण्यासारखे आहे. त्यांना जड स्वरूप आल्याने ते आपल्या जनकापासून पाहिजे त्याच्या हातात जाऊ शकतात. त्यांना अमरत्व आल्याने मनुष्याच्या प्रत्येक पिढीस त्यांच्यापासून फायदे करून घेता येतात. व्यास-वाल्मीकादि महाकवी आपले विचार लिहून न ठेवते तर 'महाभारत' आणि 'रामायण' यांच्यापासून हिंदू लोकांना आज हजार वर्षांपासून जे ज्ञान व जी करमणूक होत आहे, ती कोठून होती? या महापुराणाप्रमाणेच एतद्देशीय इतर ग्रंथांची व परदेशी ग्रंथांची गोष्ट आहे. पुस्तकद्वारा पाश्चिमात्य; एका इंग्रजी भाषेतील ज्ञानभांडार आम्हास खुले झाल्यामुळे आम्हास केवढा लाभ होत आहे? परकीय अमलापासून होणाऱ्या अनंत यातनांचा या एका लाभापासून विसर पडून भावी स्वातंत्र्याची आणि सुखाची आशा आम्हास उत्पन्न होत नाही काय? अलिकडील पाश्चिमात्य भाषांत इंग्रजी भाषा व इंग्रजी लोक पहिल्या वर्गात असल्यामुळे, त्यांनी त्या भाषेत भाषांतराच्या सहाय्याने सर्व सुधारलेल्या भाषांतील उत्कृष्ट विचारांचा संग्रह केला आहे व प्रतिदिवशी करीत आहेत; व या एका भाषेतील ग्रंथ आम्हास वाचावयास मिळू लागल्यामुळे युरोपात फार प्राचीन काळापासून आजपर्यंत झालेल्या विद्वानांपैकी ज्यांनी आपले विचार लिहून ठेवले त्यांपैकी निदान उत्तम उत्तमांची तरी इंग्रजी भाषांतरे, आम्ही पैसे खर्च करण्यास तयार असलो तर, आम्हास वाचण्यास सापडणार आहेत.

गुरुमुखापासून होणारा फायदा विद्यार्थ्यास फार झाले तर शाळेत किंवा विद्यालयात करून घेता येतो. एकदा शाळा सुटली किंवा विद्यालयीन पदवी प्राप्त झाली म्हणजे गुरूला सोडून

Kanchan

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR-416003
GoodLuck Page No. Date

व्यवहारात पडावे लागते. व्यवहार पाठिमागे लागला म्हणजे ज्ञानसंपादनास पुस्तकाशिवाय दुसरे साधन राहत नाही. शिकलेल्या लोकांपैकी शेकडा पंचाण्णवांना नोकरीत किंवा उद्योगात पडल्यावर वाचनाची इच्छा मुळीच राहत नाही, असे आमच्या सध्याच्या स्थितीवरून दिसते. शाळेत किंवा विद्यालयात जे मानसिक श्रम करावयाचे ते नोकरी किंवा धंदा मिळविण्यासाठी. तो मिळाला म्हणजे अभ्यासाची सार्थकता झाली व पुढे ती करण्याची गरज राहिली नाही अशी पुष्कळांची समजूत असते. शाळेत किंवा विद्यालयात संपादिलेल्या भांडवलावर जन्मभर व्यापार करणारे असे अनेक लोक आहेत. यांना मानसीक श्रमाचा स्वाभाविकपणे फार कंटाळा असतो.

५. समारोप -

आतापर्यंत ज्ञानसंपादनाच्या पाच साधनांपैकी गुरुमुख, वाद, अवलोकन व विचार या चोहोंचे स्वल्प दिग्दर्शन केले. वास्तविक पाहता वाचनावरील निबंधात त्यांचा इतका उल्लेख करायला नको होता. परंतु त्यांचा वचनाशी अत्यंत निकट संबंध असल्यामुळे व प्रस्तुत विषयविभागापेक्षा विषयज्ञान करून देण्यावर विशेष कटाक्ष असल्यामुळे, विषयांतराबद्दल येणारा दोष पत्करून गुरुमुख, वाद, अवलोकन व विचार या चार साधनांविषयी थोडेसे लिहले.

श्रेष्ठांशी संवाद करण्यापासुन नवीन ज्ञान प्राप्त होते. समाशी करण्यापासून संशयनिवृत्ती होते व कनिष्ठाशी करण्यापासुन संपादिलेले ज्ञान सुव्यवस्थित होते.

इतकेच नाही तर नकळत मनुष्याच्या स्वभावावर व वर्तनावरही तसल्या वाचनाचा परिणाम घडू लागतो. ज्याप्रमाणे जगन्मान्य पुरुष वागले त्याप्रमाणे आपण वागावे, ते बोलले त्याप्रमाणे आपण बोलावे व ते ज्या प्रकारच्या विचारात गुंग होऊन राहतात, त्या प्रकारच्या विचारात आपणही गुंग होऊन रहावे, असे वाटू लागले. मोठ्यांचे अनुकरण करण्याची इच्छा एकवार झाली व दिवसेंदिवस ती दृढ होत चालली म्हणजे वर्तनावर तिचा परिणाम झाल्याशिवाय राहत नाही. एका लॅटिन कविने या ज्ञानसाधनाचा महिमा मोठ्या चातुर्याने एका वाक्यात वर्णिला आहे. तो म्हणतो की, 'वाचन मनुष्याचे वर्तन सुधारते व त्याला रानटीपणा राहू देत नाही.

'ज्ञान, विज्ञान आणि सुसंस्कार यांसाठी शिक्षणप्रसार'

- शिक्षणमहर्षी डॉ.बापूजी साळुंखे

श्री स्वामी विवेकानंद शिक्षण संस्था,कोल्हापूर संचालित

विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर (स्वायत्त)

मराठी विभाग

२०२०-२१

बी. ए. भाग – २

Home Assignment (गृहपाठ)

दि. – १५/०१/२०२१

बी. ए. भाग – २ मधील स्मृतिस्थळ व संत तुकारामांचे अभंग विषयाच्या सर्व विद्यार्थ्यांना सूचित करण्यात येते की, सत्र ३ मधील गृहपाठ खालील प्रश्नांच्या आधारे लिहून शनिवार, दिनांक : ३०/०१/२०२१ पर्यंत मराठी विभाग, रूम नं. २१ मध्ये आणून जमा करावेत.

स्मृतीस्थळ

१) स्मृतिस्थळ या ग्रंथातून नागदेवाचार्यांचे चरित्र कसे आले आहेत.

किंवा

२) स्मृतिस्थळ या ग्रंथात महानुभाव संप्रदायाचा आचारधर्म कसा उमटला आहे.

संत तुकारामांचे अभंग

१) संत तुकारामांच्या आत्मचरित्रपर अभंगाचा परामर्श घ्या.

किंवा

२) वारकरी संप्रदायाचे तत्त्वज्ञान व वाटचाल स्पष्ट करा.

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR-416003. ESTD. JUNE 1964

विभागप्रमुख

प्रा. बी. के. गोसावी

मराठी विभाग प्रमुख

विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर (स्वायत्त)

VIVEKANAND COLLEGE (AUTONOMOUS), KOLHAPUR

B.A.-II (Sem - III) Roll Call For the Year : 2020 - 21

Subject : Marathi स्मृतिस्थळ

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR-416003.

Sr No.	Roll No.	Name	Mobile No.	HM.ASS	ORAL	Total marks	SIGN
1	5002	ADULKAR DIPALI RANGRAO	8605685103	09+09=	18	09	Adulke
2	5007	BAMANE GAURI ANANDA	9922056559	04	04	08	
3	5011	BASARE SANIRAJ MADHUKAR	9518986282	10+8=	18	09	
4	5012	BELVALKAR SURABHI MAHESH	7972121317	05	05	10	Surabhi
5	5019	BHORE JAYSHRI NAGESH	7498961917	07+07=	14 =	07	Jayshree
6	5032	CHEULKAR KETNA SUNIL	9860880132	08+10=	18	09	Cheulkar
7	5035	CHOUGULE SATISH SANJAY	9284070004	5	5	10	
8	5043	DHAVAN SUNITA DADASO	8767430124				
9	5048	GAVAD PRATHAMESH BABURAO	7057407272	5	5	10	Pgavad
10	5049	GAVAD VIKAS HAIBATI	8080935261	09+09=	18	09	V.Gavad
11	5054	GHATAGE DHANASHREE BALASO	9765772661	10+08=18	=	09	
12	5059	GUDMEWAR AMEY NARAYAN	9604477422	5	5	10	Amey.
13	5065	HARUGADE SACHIN DEEPAK	9860975353				
14	5067	HONMANE TUSHAR TUKARAM	7517292005				
15	5074	JADHAV SHREE HANAMANT	9595151305	10+10=	20 =	10	
16	5076	JAGDALE ANJALI SANJAY	7769055880	08+08=	16	08	
17	5084	KACHARE ROHIT SANTOSH	8208290924	5	5	10	
18	5085	KADAM SHUBHAM PRAKASH	9021309990				
19	5090	KAMBLE BHAGYSHREE TUSHAR	7385152787	5	5	10	B.T.Kamble.
20	5092	KAMBLE PRATHAMESH SANJAY	7447618585				
21	5098	KAMBLE SOURABH ANIL	8788543064				
22	5099	KAMBLE SUMIT MANSING	7057757032	09+09=	18	09	
23	5101	KAMBLE VINOD DAYANAND	9422321824				
24	5104	KASHID ANKITA MAHADEV	9226361659	10+10	= 20	10	AKashid.
25	5105	KATHARE SNEHA PRABHUDDHA	9921451616	09+09	=18	09	
26	5112	KHODASE RUTURAJ SHASHIKANT	9975221635	08+08	16	08	
27	5114	KHOPKAR AASHA JOTIRAM	9420765341	08+08=	16	08	
28	5118	KHUDE VISHWAVIJAY MAHADEV	8788395346	07+07=	14	07	
29	5121	KOLI RUPALI HAMBIRRAO	9011376295	10+10=	20	10	R.H.Koli
30	5129	LOKHANDE ANIKET BAJIRAO	9689388683	5+4		09	Aniket
31	5131	MAGDUM AISHWARYA BASVRAJ	9130245250	5	5	10	
32	5147	MHAKAE DHANRAJ SHIVAJI	9356121467	10+10=	20	10	
33	5153	MORE DHANANJAY BALASAHEB	7020995432	08+08=	16	08	D.more
34	5174	PATIL ABHIJEET BHIRAO	8805249749				
35	5176	PATIL ARATI RAJENDRA	9370414008	09+09=	18	09	
36	5185	PATIL RANVEER ARJUN	7972683436	4	4	8	
37	5189	PATIL RUTVIK ANANDA	8010072266	10+08=	18	09	
38	5191	PATIL SANJEEVANI JOTIRAM	9022109455	10+10=	20	10	Patil
39	5221	SALOKHE SAMARTH SATISH	8080955709				Salokhe
40	5227	SASANE SHRADDHA LAHUJI	7499552077	4	4	8	
41	5228	SASANE SONALI VASANT	9284263585	4	4	8	
42	5232	SATPUTE PRATIK UMAJI	9146346596	4	3	07	P.satpute
43	5234	SAWANT RAVIRAJ RAMRAO	8626022651				
44	5238	SHANEDIWAN FARDIN SHABBIR	9028795936				
45	5245	SULGEKAR MANISHA PARASHRAM	7840954840	10+10=	20	10	M.P.Sulgekar.
46	5257	THAKARE ANIKET SAMBHAJI	9511892434	07+07=	14	07	
47	5259	TONAPE MANGESH MARUTI	8668220052	5	5	10	
48	5268	PATIL OMKAR SAMBHAJI					
49	5269	SAYYAD NADEEM SHAKIL					
50	5081	Dhananjay Suresh Jathar		04	04	08	
48		Gaikwad Samiksha Sanjay		04	04	08	

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR-416003

VIVEKANAND COLLEGE (AUTONOMOUS), KOLHAPUR

B.A.-II (Sem - III) Roll Call For the Year : 2020 - 21

Subject : Marathi

संत तुकारामांचे अभंग

Sr. No.	Roll No.	Name	Mobile No.	HM.ASS	ORAL	Total marks	SIGN
1	5002	ADULKAR DIPALI RANGRAO	8605685103	4	4	8	[signature]
2	5007	BAMANE GAURI ANANDA	9922056559	4	4	8	[signature]
3	5011	BASARE SANIRAJ MADHUKAR	9518986282	4	4	8	[signature]
4	5012	BELVALKAR SURABHI MAHESH	7972121317	4	4	8	[signature]
5	5019	BHORE JAYSHRI NAGESH	7498961917	4	4	8	[signature]
6	5032	CHEULKAR KETNA SUNIL	9860880132	5	5	10	[signature]
7	5035	CHOUGULE SATISH SANJAY	9284070004	5	5	10	[signature]
8	5043	DHAVAN SUNITA DADASO	8767430124				
9	5048	GAVAD PRATHAMESH BABURAO	7057407272	5	5	10	[signature]
10	5049	GAVAD VIKAS HAIBATI	8080935261	5	5	10	[signature]
11	5054	GHATAGE DHANASHREE BALASO	9765772661	4	5	9	[signature]
12	5059	GUDMEWAR AMEY NARAYAN	9604477422	5	5	10	[signature]
13	5065	HARUGADE SACHIN DEEPAK	9860975353				
14	5067	HONMANE TUSHAR TUKARAM	7517292005				
15	5074	JADHAV SHREE HANAMANT	9595151305	5	5	10	[signature]
16	5076	JAGDALE ANJALI SANJAY	7769055880	5	5	10	[signature]
17	5084	KACHARE ROHIT SANTOSH	8208290924	5	5	10	[signature]
18	5085	KADAM SHUBHAM PRAKASH	9021309990				[signature]
19	5090	KAMBLE BHAGYSHREE TUSHAR	7385152787	5	5	10	B.T.Kamble.
20	5092	KAMBLE PRATHAMESH SANJAY	7447618585				
21	5098	KAMBLE SOURABH ANIL	8788543064				
22	5099	KAMBLE SUMIT MANSING	7057757032	4	4	8	[signature]
23	5101	KAMBLE VINOD DAYANAND	9422321824				
24	5104	KASHID ANKITA MAHADEV	9226361659	5	5	10	[signature]
25	5105	KATHARE SNEHA PRABHUDDHA	9921451616	5	4	9	[signature]
26	5112	KHODASE RUTURAJ SHASHIKANT	9975221635	4	4	8	[signature]
27	5114	KHOPKAR AASHA JOTIRAM	9420765341	5	5	10	[signature]
28	5118	KHUDE VISHWAVIJAY MAHADEV	8788395346	04	03	07	[signature]
29	5121	KOLI RUPALI HAMBIRRAO	9011376295	5	5	10	R.H.Koli
30	5129	LOKHANDE ANIKET BAJIRAO	9689388683	4	4	8	[signature]
31	5131	MAGDUM AISHWARYA BASVRAJ	9130245250	5	5	10	[signature]
32	5147	MHAKAE DHANRAJ SHIVAJI	9356121467	5	5	10	[signature]
33	5153	MORE DHANANJAY BALASAHEB	7020995432	4	4	8	[signature]
34	5174	PATIL ABHIJEET BHIRAO	8805249749				
35	5176	PATIL ARATI RAJENDRA	9370414008	5	5	10	[signature]
36	5185	PATIL RANVEER ARJUN	7972683436	4	4	8	[signature]
37	5189	PATIL RUTVIK ANANDA	8010072266	5	5	10	[signature]
38	5191	PATIL SANJEEVANI JOTIRAM	9022109455	5	5	10	[signature]
39	5221	SALOKHE SAMARTH SATISH	8080955709				[signature]
40	5227	SASANE SHRADDHA LAHUJI	7499552077	4	4	8	[signature]
41	5228	SASANE SONALI VASANT	9284263585	4	4	8	[signature]
42	5232	SATPUTE PRATIK UMAJI	9146346596	4	03	07	[signature]
43	5234	SAWANT RAVIRAJ RAMRAO	8626022651				
44	5238	SHANEDIWAN FARDIN SHABBIR	9028795936				
45	5245	SULGEKAR MANISHA PARASHRAM	7840954840	4	4	8	[signature]
46	5257	THAKARE ANIKET SAMBHAJI	9511892434	4	5	9	[signature]
47	5259	TONAPE MANGESH MARUTI	8668220052	5	5	10	[signature]
48	5268	PATIL OMKAR SAMBHAJI					
49	5269	SAYYAD NADEEM SHAKIL					
50	5081	Dhananjay Suresh Jadhav		4	4	8	[signature]
48	5049	Gaikwad Samiksha Sanjay		04	04	08	

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR-416003.

नाव :- अंजली संजय जगदाळे.
वर्ग :- बी. ए. II
हजेरी क्र. :- 5076
विषय :- मराठी (दोन)
कॉलेज :- विवेकानंद कॉलेज, कोल्हापूर.

10/10

प्रश्न 1-१) संत तुकारामांच्या आत्मचरित्रपर अभंगाचा परामर्श घ्या?

उत्तर = चरित्र :-

संत तुकारामांचा जन्म देहू येथे इ.स.१६०८ झाली झाला. तुकाराम हे कुणबी वंशातील असून त्यांनी वैश्य व्यवसाय केला. तुकोबांचे कुळ 'मोरे' हे होते. त्यांचे आडनाव आंबिले होते. तुकोबांचे घराणे प्रतिष्ठित व सधन होते. देहू गावाची 'महाजनकी' या घराण्याकडे वंशपरंपरेने चालत आलेली होती. यामुळे महाजनकीच्या कामाची व त्याबरोबर सावकारीच्या व्यवहाराची तुकारामांना लहानपणापासून चांगली ओळख होती. तुकारामांच्या घराण्यात विठ्ठलभक्ती आणि पंढरपूरची वारी त्यांच्या आठव्या पूर्वजांपासून चालू होती.

* तुकारामांचे पूर्ण नाव :- तुकाराम बोल्होबा आंबिले.
तुकारामांचे वडिलांचे नाव बोल्होबा व आईचे नाव कनकाई असे होते.

तुकारामांचे लहानपणीच लग्न झाले होते. तुकारामांच्या पहिल्या बायकोचे नाव रखुमाबाई होते. रखुमाबाईंना दम्याचा विकार असल्याने तुकारामांचे आप्पाजी गुळवे यांच्या आवली उर्फ जीजाई यांच्याशी वयाच्या १७ व्या वर्षी दुसरे लग्न झाले.

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964

* संत तुकारामांचे आत्मचरित्रपर अभंग *

संत तुकारामांच्या अभंगगाथेत आत्मचरित्रपर असे काही अभंग असून त्यातून तुकारामांनी आपली कुलपरंपरा सांगितलेली आहे. तुकारामांच्या आत्मचरित्रपर अभंगातून तुकारांच्या आयुष्याची माहिती मिळते. यावरूनच तुकारामांच्या अभंगातून त्यांनी आत्माविष्कार केला आहे. असे म्हणता येते. हे अभंग म्हणजे त्यांच्या चरित्राची अधिकृत साधनेच आहेत. दैवी आपत्ती व दुष्काळात आलेली संकटे, त्यामुळे आलेली वैराग्य व आपल्या साधकावस्थेतील अनुभवही त्यांनी पराकोटीच्या आर्त भावनेने सांगितले आहेत. एकूणच तुकारामांच्या चरित्रातील महत्वाचा भाग या अभंगातून येताना दिसतो. त्यांच्या काही आत्मचरित्रपर अभंगाचा आशय व त्यातून येणारे तुकारामांचे चरित्र खालील प्रमाणे पाहता येईल.

तुकारामांच्या पहिलाच अभंग तुकारामांच्या आयुष्यावर भाष्य करतो.

'काय खावे आता कोणाकडे जावे ।
गावात रहावे कोण्या बळे ॥'

तुकारामांच्या सुरुवातीचा काळ सधन अवस्थेत असला तरी नंतरच्या काळात आलेल्या काही दुःखद घटनांमुळे तुकारामांचा व्यवसाय बुडालेला होता. या अवस्थेतील वर्णन करणारा तुकारामांचा हा अभंग तुकारामांच्या दयनीय स्थीतीचे वर्णन करतो. व्यवहारिक जगात तुकारामांची मानहानी व कुचंबणा झालेली होती. अशावेळी कोणाच्या बळावर गावात राहावे ? असा प्रश्न तुकारामांना पडलेला दिसतो.

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR-416003 ESTD. JUNE 1964

'कोपला पाटील, गावाचे हे लोक .
आता घाली भीक कोण मज.'

गावचा पाटील तुकारामांवर कोपला आहे. रामेश्वर भट्टाने तुकारामांवर अनेक आरोप केले असून तुकारामांना न्यायासनासमोर उभे केले आहे. ज्या लोकांना तुकारामांनी सढळ हाताने मदत केलेली असते तेच लोक तुकारामांच्या कठीण काळात त्यांना आधार न देता त्यांच्यावर अन्याय करीत आहेत. त्यामुळे तुकारामांच्या समाजावर आणि तेथील सामाजिकतेवर विश्वास राहत नाही. व ते परमेश्वराच्या चिंतनाकडे, नामस्मरणाकडे ओढले जातात. वरील अभंग तुकारामांच्या आयुष्यातील महत्त्वाच्या घटनेला अधोरेखित करणारा आहे. तुकाराम महाराज का भक्तीकडे वळाले हे स्वतःच तुकाराम महाराज या अभंगातून सांगतात..

तुकाराम महाराजांच्या आयुष्यात त्यांना पडलेली दोन स्वप्ने फार महत्त्वाची आहेत. यास्वप्नांमुळेच तुकारामांची आत्मिक उन्नती होवून त्यांना साधकावस्था प्राप्त झाली आहे, असे म्हणता येईल.

'राघवचैतन्य केशवचैतन्य,
बाबाजी आपले सांगितले नाम
मंत्र दिला राम कृष्ण-हरी.'

तुकारामांनी आपल्याला पडलेल्या स्वप्नांचे ~~अर्थाकले~~. स्पष्टीकरण अभंगातून केलेले आहे. राघवचैतन्य, केशवचैतन्य या कुळातले बाबाजी चैतन्य आपल्या स्वप्नात आले. व त्यांनी 'रामकृष्ण हरी' हा मंत्र दिल्याचे ते म्हणतात. अशाप्रकारे तुकारामांना आपल्याला पडलेल्या दुसऱ्या स्वप्नाची हकीकत सांगितलेली आहे. असे तुकाराम म्हणतात.

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR 416003 ESTD. JUNE 1964

'नामदेवे केले स्वप्नामाजी जागे,
सवे पांडुरंगे येवुनिया,
सांगितले काम करावे कवित्व,
वावगे निमित्य बोलू नको.'

संत नामदेव पांडुरंगासह आपल्या स्वप्नात येतात. व कवित्व करण्यासाठी प्रेरणा देतात. कवित्वाशिवाय वागणे काही बोलू नये अशी आज्ञा देतात, असे तुकाराम महाराज सांगतात. याचमुळे आपण कवित्व करु लागलो, असे तुकाराम महाराज आपल्या कवित्वाविषयी सांगतात. ज्याप्रमाणे तुकारामांनी स्वतःची सुख दुःखे आपल्या अभंगातून मांडली, त्याचपद्धतीने त्यांनी आपल्या स्वतः च्या वैचारिक भुमिकेविषयी सुद्धा काही अभंगातून सांगितले आहे.

'वृक्षवल्ली आम्हां सोयरी वनचरे
पक्षी ही सुस्वरे आळविती.'

या अभंगातून तुकारामांनी समाजाबद्दलचा राग व्यक्त केला आहे. तत्कालीन समाज हा अज्ञानाने भरलेला असून सगळीकडे जातियता, कर्मकांड, भोंदूगिरी स्वार्थ बोकाळलेला आहे. असे, असे तुकारामांच्या प्रत्ययास येते. या समाजात कोणीच आपले नाही, ही भावना त्यांच्यात बळावयला सुरुवात होते. त्याचवेळी त्यांना निसर्ग जवळचा वाटू लागला. निसर्गातील वृक्ष-वल्ली त्यांना जवळची वाटू लागतात. निसर्गातील या वृक्षांमध्ये, पक्ष्यांमध्ये कोणत्याही प्रकारचा भेदाभेद पाहावयास मिळत नाही. सगळीकडे कसे समाधानच असते. अशी भावना तुकारामांची होवून ते निसर्गाच्या सानिध्यात वेळ घालवू लागलात ते पुढे म्हणतात.

'येणे सुखे रुचे एकांताचा वास,
नाही गुण दोष अंगा येत.'

समाजात सगळीकडे अज्ञानाचा आणि अंधकाराचा कलह माजला असून एकांत असा राहिलाच नाही.

" हा एकांत तुकारामांना निसर्गाच्या सानिध्यात मिळतो त्यामुळे ते म्हणतात की, निसर्गाच्या सानिध्यात राहिल्यामुळे कोणतेही गुण - अवगुण अंगाला चिकटत नाहीत. समाजात राहिल्यास आपली सुद्धा वृत्ती स्वार्थी बनेल, आपण सुद्धा या अंधश्रद्धेने ग्रासलेल्या समाजाचा घटक बनू. असे तुकारामांना वाटते व त्यामुळे ते समाज सोडून निसर्गात राहू लागतात. यातूनच त्यांच्या मानसिक स्थितीचे दर्शन घडते.

तुकाराम महाराजांनी आपल्या आणखी एका अभंगातून आपल्या कवित्वाचे सामर्थ्य व्यक्त केले आहे. ते म्हणतात,

'आम्हां घरी धन शब्दांचीच रत्ने,
शब्दांचीच शस्त्रे यत्न करू,
शब्दाची आमुच्या जीवांचे जीवन,
शब्दे वाटू धन जनलोका.'

शब्द हेच आमच्या घरचे धन आहे. या अंधश्रद्धेने ग्रासलेल्या, भोंदुगिरीने भारलेल्या, अज्ञानी व्यवस्थेला विरोध करण्यासाठी शब्द हेच आमचे शस्त्र आहेत असे तुकाराम म्हणतात. याच शब्दांच्या साह्याने मला समाजात आमूलाग्र बदल घडवून आणवायचा आहे. समाजाला नविन धर्माची जाणीव करून द्यायची आहे, समाजाला सरळ मार्गावर आणवायचे आहे, असे तुकाराम महाराज म्हणतात. एकूणच या अभंगातून तुकारामांच्या कवित्व सामर्थ्याचे भान त्यांनीच आपल्या अभंगात सांगितले आहे.

तुकारामांना समाजात सगळीकडे स्वार्थाने भरलेला बाजार दिसतो आहे. त्यामुळे त्यांचे मन व्याकुळ झालेले आहे. अशा वेळी तुकाराम आपल्या मनातील भावना सांगताना म्हणतात.

'माझीये जातीचे मज भेटो कोणी,
आवडीची धणी फेडावया.'

या समाजात प्रत्येकजण स्वार्थाने आंधळा झालेला आहे. त्यामुळे माझ्या जातीच्या

ESTD. JUNE 1964
KANAND COLLEGE KOLHAPUR-416002

म्हणजे माझ्यासारखा परमेश्वराच्या चरणीलीन असणारा कोणीतरी भेटावा, असे तुकाराम म्हणतात, ज्याचे परमेश्वराप्रती आदर आहे, भावभक्ती आहे, अशा व्यक्तींची मला संगती लाभो. अशा वैष्णवास भेटल्यास मला सद्गती मिळेल, मोक्ष मिळेल आणि हाच माझ्यांसाठी मंगलमय सोहळा असेल, अशी भावना ते व्यक्त करतात. स्वतःचाच मनातील विचार त्यांनी अशा आत्मचरित्रपर अभंगातून व्यक्त केला आहे.

तुकारामांना साधकावस्था प्राप्त झाल्यानंतर त्यांच्यात जी काही वैचारिक क्रांती झालेली आहे, याचेही अनुभव त्यांनी आपल्या अभंगातून व्यक्त केले आहेत. परमेश्वराच्या दर्शनाची ओढ, परमेश्वराचे दर्शन झाल्यानंतरची भावावस्था आणि 'आपुले मरण पाहिले म्या डोळां' असे काही अभंग तुकारामांचे आयुष्य अधोरेखित करतात, असे मला वाटते.

नाव - सनीराज मधुकर बसरे
वर्ग - BA. 2nd year
रोल नंबर - 5011
विषय - मराठी
नंबर - 7558291074

ANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR-416003

10/10

प्र ① स्मृतिस्थळ या ग्रंथानुन नागदेवाचार्यांचे चरित्र कसे आले आहे?

→

स्मृतीस्थळ हा नागदेवाचार्यांच्या जीवनावर आधारीत चरित्रपर ग्रंथ. श्रीचक्रधरस्वामींचे शिष्य नागदेवाचार्य यांच्या चरित्रपर आठवणी, स्मृती तसेच महानुभाव संप्रदायातील अनेक शिष्यांच्या जीवनातील घटनाप्रसंगाचे विवेचन या ग्रंथात आले आहे.

महानुभव पंथाचे संस्थापक व पहिले आचार्य श्रीचक्रधरस्वामी यांचे कार्यकतृत्व सांगणारा ग्रंथ लिळाचरित्र गोविंदप्रभुचे, कार्य सांगणारा, गोविंदप्रभुचरित्र तसाच ग्रंथ नागदेवाचार्यांचा पंथप्रचारक कार्याची माहिती देणारा ग्रंथ स्मृतीस्थळ.

स्मृतीस्थळात नागदेवांचे कर्तृत्व दुहेरी स्वरुपाचे होते. एका बाजूने पंथप्रचार करणारे नागदेवाचार्य दुसऱ्या बाजूचे वाङमयप्रेरक होते. चक्रधरांच्या स्वामीनिष्ठेने ते या पंथात आले. अवघ्या तीनचार वर्षांच्या कालावधीत ते बरेचकाही शिकले चक्रधारांच्या मृत्यूनंतर हा सारा शिष्यपरिवार रिधपुरला गोविंदप्रभुच्या सान्निध्यात आला. महानुभावपंथाची बांधणी - जोपासना करीत बरेच काही शिकला. गोविंदप्रभुंच्या मृत्यूनंतर या पंथाचे आचार्यपंथ नागदेवाचार्यांकडे आले.

महानुभावपंथात परमेश्वराकडे जाण्यासाठी चार भक्तीमार्ग सांगितले आहेत. 1) श्रुति 2) स्मृति 3) वृद्धाचार 4) मार्जरुढी

- परमेश्वराची सूत्र-वचने म्हणजे श्रुती. श्री. चक्रधरस्वामींनी सांगितलेली सुत्रे-वचने नागदेवाचार्यांनी स्मरणपूर्वक इतरांना सांगितली
- नागदेवाचार्यांनी सांगितलेली वचने, पंथाविषयीची तत्वविचारसरणी स्मृति.
- नागदेवाचार्यांकडून इतरांनी या स्मृतीचा बोध घेतला व पंथप्रसाराचे कार्य पुढे सुरु ठेवले. तो वृद्धाचार.

मार्गरुढी. या संप्रदायाशी अनेकांनी आपले हितसंबंध कायम ठेवत. पंथप्रसाराचे सर्वसमवेत कार्य केले. सर्वज्ञाचे श्रीमुख ते श्रुति. भटोबासाचे वर्तमान ते स्मृति : रामदेवबास : परशरामबास : हीराईसे : नागाईसे हा वृध्दाचार : धारासविकार ओंकारबास : गुर्जर शिवबासापर्यंत मार्गरुढी :।। मार्गरुढी नंतरच्या प्रमाणाला वर्तमान म्हणतात.

महानुभावपंथात श्रीचक्रधरस्वामींना परमेश्वराचा अवतार मानले आहे. जीवाच्या संकटनिवारण किंवा मोक्षासाठी परमेश्वर अवतार घेतो. श्रीचक्रधरस्वामींनी सांगितलेले अद्वैती तत्वज्ञान यावर सापंथाची उभारणी असून जीव, देवता, प्रपंच, परमेश्वर या चार विभागात जीवनाचा सखोल गाभा त्यांनी सांगितला आहे. त्यानुसार महानुभावपंथाच्या विचारस्वरुपीचे सुत्र. महान अनुभाव यस्य महानुभवा (महानुभव पंथात भक्तीमार्गातील तत्वज्ञान, आचारधर्म व परमार्ग सांगितला आहे)

या पंथात श्रुती च्या खालोखाल स्मृतीला म्हणजे नागदेवाचार्यांच्या वचनांना प्रमाण आहे. नागदेवाचार्य चक्रधरांनी सांगितलेल्या शास्त्रवचनात इतके पारंगत होते. की त्यांच्या तोंडुन अविचारी काही निघत नसे. स्मृति या शब्दाच्या रुढार्थ आठवणी असा घ्यायचा नसुन नागदेवाचार्यांची वचने व पंथप्रसाराचे कार्य असा घ्यायचा आहे नागदेवाचार्यांनी आपल्या आयुष्याच्या अखेरीपर्यंत या पंथात वैराग्यवादी - विरक्ती - साधकत्व व आचार्यत्व भुमिकेतुन काम केले. त्यांच्या निस्पृह, त्यागी सेवाभावी मनमिळावु वर्तनाने या पंथाचे कार्य जोमाने सुरु राहिले. त्यांच्या आचारविचारांची छाप अनेकांवर पडुन अनेक शिष्य - अनुयायी या पंथात आले. त्यांच्या या पंथप्रसारक कार्यानेच या पंथाना भटमार्ग असेही म्हटले गेले आहे. नागदेवांना भटोबास असेही म्हटले आहेत.

VIVEKANAND COLLEGE KOLHAPUR-416003 ESTD. JUNE 1964

Page No.
Date

स्मृतिस्थळ निर्मितीचा इतिहास

स्मृतीस्थळ काळात महाराष्ट्रावर राजा रामदेवराव यादवाची राजवट होती. याकाळी मोघलांची आक्रमणेही वारंवार होत होती. रामदेव राजाचा उल्लेख ज्ञानेश्वरीमध्ये सकळकळागुणसंपन्न 'असा येतो. रामदेवराजा विद्या, कळा, संगीत, शास्त्रोक्त, रुढीपरंपरा, यज्ञयाग करणारा कर्मकांडवादी, धर्मवादी असा होतो. धर्माचे प्राबल्य असणारा वर्णव्यवस्थेवर आधारलेला हा समाज अंज्ञान आणि अंध:काराच्या गर्तेत खितपत पडला होता अशावेळी नाथसंप्रदाय, महानुभव व वारकरी संप्रदायाचे या समाजाला उभारी देण्याचे कार्य केले. याचवेळी महानुभावीयांच्या ग्रंथग्रंथाची पुजापाठ करणारे, सुत्रपाठ व पंथीय शिष्यांना मार्ग दिक्षा व दिक्षा सांगणाऱ्या इष्टदलपाठ, साती काव्य याची निर्मिती झाली. महदंबेने रचलेले धवळे, हे काव्य मराठी भाषेला एक नवसंजीवन देणारे होते. वारकरी संप्रदायातील मुद्दलमिड या काळात रोवली वाट जावून समाजाला ज्ञानप्रकाशाचा मार्ग दाखवविणारे संतसाहित्य अभंगवाणी याचकाळात अस्तित्वात आली.

स्मृतीस्थळाची निर्मिती नागदेवाचार्यांच्या मृत्युनंतर इ. स १३१३ या काळात झाली असुन या ग्रंथासंबंधी अनेक वादविवाद - मतभेद आहेत. हा ग्रंथ कोणी केव्हा लिहिला हा गुंतागुंतीचा प्रश्न आहे. स्मृतीस्थळ कुनाही एका लेखकाचे नसुन त्यात अनेकांना पाठातील कमी अधिक मजकुर मिसळला गेला असावा असे संशोधक वा. ना. देशपांडे यांचे मत झाले आहे. डॉ. शं. गो तुळपुळे यांनी स्मृतीस्थळाचे संशोधन करुन नागदेवांचे चरित्र व कार्य विचारात घेऊन सुमारे २६१ स्मृतींचा ग्रंथ तयार केला

स्मृतीस्थळाचा मुळ ग्रंथकर्ता कवी नरेंद्रबास हा आहे.

VIVEKANAND COLLEGE ESTD. JUNE 1964 KOLHAPUR 416003

नरेंद्रबासाने सातशे स्मृती [illegible] वतलिया लेशाची लिहिल्या मालोबासाने पाचशे स्मृती आणि वृध्याचार अन्वर्या लाविला परशरामबासाने स्मृतीचा दुसरा बंध तयार केला र. तपशाजि या ग्रंथात येतो धाराशिव ओंकारबास, गुर्जर, शिवबास मलेकोयबा अशी अनेक नावे या ग्रंथात येतात

कवी नरेंद्र हा महानुभाव पंथात आलेला एक विलक्षण बुध्दिमत्ता लाभलेला प्रतिभावंत कवी होता लिळाचरित्रात त्यांच्या पंथप्रवेशाविषयी माहिती येते. रुक्मीणी स्वयंवरासारखे महाकाव्य त्याने रचले व रामदेवराजाला ते दरबारात वाचून दाखविले. राजाला या काव्याचा फारच मोह झाला त्याने कवी नरेंद्राला या काव्याचा प्रत्येक चरणाला एक सोन्याचे नाणे देण्याचे कबुल केले पण नरेंद्र राजाला म्हणाला ना हो राजे असाने आमच्या कविकुळा बील लागेल..आपण काव्यविक्रम केल्यास आपला कविकुळाला कलंक लागेल. असे म्हणतात. नरेंद्राने काव्यनकलुन आणतो असे सांगून एका रात्रीत आपल्या सोबत तीन प्रती तयार केल्या त्यानंतर तो चक्रधरांच्या सान्निध्यात येऊन महानुभव पंथात आला महानुभवांच्या साती काव्यात नरेंद्राचा ग्रंथ प्रमाण मानला जातो.